

פני שבת נקבלה

קידוש במקום סעודה

הרב אלישע אבינר

פסחים דף קא א

אמר שמואל: אין קידוש אלא במקום סעודה. סבור מינה: הני מילי - מבית לבית, אבל במקום למקום בחד ביתא - לא. [גירסת הר"ח והר"ן: אבל מפינה לפינה - לא]. אמר להו רב ענן בר תחליפא: זימנין סגיאיין הוה קאימנא קמיה דשמואל, ונחית מאיגרא לארעא, והדר מקדש. ואף רב הונא סבר: אין קידוש אלא במקום סעודה. דרב הונא קדיש, ואיתעקרא ליה שרגא, ועיילי ליה למניה לבי גנניה דרבה בריה דהוה שרגא, וקדיש וטעים מידי. אלמא קסבר: אין קידוש אלא במקום סעודה... יתיב רב אידי בר אבין קמיה דרב חסדא, ויתיב רב חסדא וקאמר משמיה דרב הונא: הא דאמרת שינוי מקום צריך לברך - לא שנו אלא מבית לבית, אבל במקום למקום - לא. [גירסת ר"ח: אבל מפינה לפינה - לא].

תוס'

ממקום למקום בחד ביתא - פי' מחדר לבית או מבית לעליה כמו מאיגרא לארעא אבל מפינה לפינה יש קידוש.

ר"ן (גרס "מפינה לפינה")

סבור מינה הני מילי: דאין קידוש אלא במקום סעודה אלא מבית לבית אם קדש בבית זה וסעד בבית אחר... אבל מפינה לפינה. באותו בית: ואפילו מארעא לאגרא הוה מקדש. ואף על גב דליכא למיפשט מהא מפינה לפינה אפ"ה כיון דמבית לבית לאו דוקא אלמא אין הקביעות תלוי בבית אלא במקום סעודה. ומעתה אפילו מפינה לפינה. מיהו איכא למאן דאמר דהני מילי היכא דלא חזו ליה דוכתא דקדיש ביה אבל חזו ליה דוכתא דקדיש ביה לא צריך, ומדמו ליה לשתי חבורות שהיו אוכלות בבית אחד דתנן בפרק שלשה שאכלו (דף נ א) דמזמנין כאחד:

שולחן ערוך או"ח סימן רעג סעיף א

אין קידוש אלא במקום סעודה, ובבית אחד מפנה לפנה חשוב מקום אחד, שאם קידש לאכול בפנה זו ונמלך לאכול בפנה אחרת, אפי' הוא טרקלין גדול, א"צ לחזור ולקדש. הגה: ומבית לסוכה חשוב כמפנה לפנה (מרדכי פ' ע"פ) וי"א שכל שרואה מקומו, אפילו מבית לחצר, א"צ לחזור ולקדש.

מגן אברהם ס"ק א

שאם קידש לאכול בפניה. אבל לכתחלה לא יעשה כן דהא יש אוסרים:

מקדש על דעת לאכול במקום אחר

תוספות פסחים דף ק ב

ידי קידוש יצאו - ואין לומר במקדש כאן על דעת שרוצה לאכול במקום אחר מודה שמואל דיש קידוש והא דפליגי בסתמא, מדפריך 'ולשמואל למה לי לקדושי בבי כנישתא'. ומיהו ממקום למקום בבית אחד כגון מאיגרא לארעא נראה דמודה שמואל אם קידש באיגרא כדי לאכול בארעא דחשיב קידוש במקום סעודה. וכן מוכח בירושלמי דקאמר רבי יעקב בשם שמואל קידש בבית זה ונמלך לאכול בבית אחר צריך לקדש. ר' אחא בשם ר' אושעיא אמר רב מי שסוכתו עריבה עליו מקדש ליל י"ט האחרון בביתו ועולה ואוכל בסוכתו. א"ר בון ולא פליגי מאי דאמר רב בשלא היה בדעתו לאכול בבית שקידש ומאי דאמר שמואל בשהיה בדעתו לאכול בבית שקידש. והא דקאמר ולא פליגי היינו ממקום למקום בחד בית ולא דוקא נקט בירושלמי קידש בבית זה ונמלך לאכול בבית אחר ויתיישב שלא יחלוק הירושלמי עם הש"ס שלנו.

ר"ן על הרי"ף

שמעינן שהמקדש בבית זה ובשעת קדוש דעתו לאכול בבית אחר לא יצא, אף על גב דבירושלמי בפרק כיצד לא משמע הכי דגרסי' התם... אמר רבי אבין לא פליגי דמר רבי אושעיא היה דעתו לאכול בבית אחר כלומר שתחלה כשקדש בבית זה היה דעתו לאכול בסוכתו, דמר שמואל [כשלא] היה דעתו לאכול בבית אחר. משמע מיהא דכי אמר שמואל אין קדוש אלא במקום סעודה דוקא כשהיה דעתו מתחלה לאכול בבית שקדש ונמלך אבל כשהיה בדעתו מתחלה לאכול בבית אחר לא. ולפום סוגיין לא משמע הכי וכדכתיבנא.

ואיכא מ"ד דכי איתמר בירושלמי דהיכא שהיה דעתו מתחלה לאכול במקום אחר מהני ה"מ מבית לסוכה דהוה ליה כמארעא לאגרא ומפינה לפינה דלא הוי שנוי כולי האי, וכי משמע מגמ' דילן דלא מהני ה"מ מבית לבית. ולא נהירא דכיון דלענין קדוש דיניה מפינה לפינה כמבית לבית ליכא לאפלוגי בינייהו. ותו דבשלמא מארעא לאגרא חזו אהדדי אבל בסוכה מי לא עסקינן דביתו כאן וסוכתו במקום אחר דהוה ליה מבית לבית. אלא ודאי דירושלמי פליגא, ואנן כגמרא דידן נקטינן:

שולחן ערוך או"ח סימן רעג סעיף א

ו"א שאם קידש במקום אחד על דעת לאכול במקום אחר, שפיר דמי (וע"ל ריש סי' קע"ח), והוא שיהיו שני המקומות בבית אחד, כגון מחדר לחדר או מאיגרא לארעא, (וכן עיקר).

משנה ברורה סימן רעג ס"ק ג

ונמלך לאכול וכו' - ומ"מ לכתחלה טוב שלא לסור ממקום שקידש דהא יש מחמירין גם במפנה לפנה אם לא שהיתה דעתו בעת שקידש לאכול בפנה אחרת אז מסתברא דאין להחמיר בזה:

דף מקורות

ביאור הלכה

וכן עיקר - ומ"מ לכתחלה לא יעשה כן אלא במקום דוחק דהא המ"א בסק"א מחמיר לכתחלה אפילו במפנה לפנה. ונהי דשם כתבנו דמסתברא דאין להחמיר בזה [עיין בשה"צ] מ"מ לענין מחדר לחדר בודאי נכון לחוש לכתחלה לדעת הר"ן שמחמיר בזה. מיהו אם גם רואה מקומו נראה דיש להקל אפילו לכתחלה אם דעתו לזה בעת הקידוש:

משנה ברורה סימן רעג ס"ק ו

שכל שרואה מקומו - שכיון שיכול במקום הסעודה לראות את המקום שקידש אפילו דרך חלון ואפילו רק מקצת מקומו חשיב הכל כמקום אחד:

משנה ברורה שם ס"ק ז

אפילו מבית לחצר - וה"ה מבית לבית אם רואה מקומו ואין שביל היחיד קבוע בימות החמה ובימות הגשמים מפסיק ביניהן. ואין לסמוך על דעת הי"א הזה רק לענין דיעבד בשעת הדחק שלא יוכל לסעוד במקום הקידוש אבל בלא"ה יזהר מאד שלא להקל מבית לבית ע"י ראית המקום כי יש אחרונים שמחמירין אפילו דיעבד:

הרב יהודה אריה הלוי דינר

קידוש בחדר אוכל וסעודה בפנימייה: שאלה: מיד לאחר קידוש בליל שבת, החליטו כמה בחורים לעלות לחדרם בפנימייה, ולאכול שם את הסעודה, האם יצאו ידי חובת קידוש?

תשובה: הכלל הוא שאין קידוש אלא במקום סעודה (שו"ע ס' רע"ג א'), ולכן:

- א. העושה קידוש בחדר אוכל גדול, ומתכוון לעשות קידוש בפנינה אחת ולאכול בפנינה שנייה, מותר לעשות כן לכתחילה (שעה"צ שם ס"ק ד')
- ב. העושה קידוש בחדר אחד על מנת לאכול סעודתו בחדר שני, אם עשה כן יצא, אבל לכתחילה אין לעשות כן (שעה"צ שם ו"ביאור הלכה" ד"ה וכן).
- אולם אם רואה מקומו אפשר להקל אפילו לכתחילה מחדר לחדר, ולכן בישיבות גדולות שיש כמה חדרי אוכל או מרפסות, מכיון שרואים מקומו מותר לעשות כן לכתחילה.
- ג. אם עשה קידוש בחדר אחד, ושוב נמלך לאכול סעודתו בחדר שני (ולא רואה מקומו) אפילו הוא בבנין אחד תחת גג אחד, בדיעבד לא יצא, וצריך לחזור ולקדש (משנ"ב ס"ק ד' וס"ק י').
- ד. אף אם עשה קידוש בבית אחד על מנת לאכול בבית אחר (כגון ששמע קידוש בבית הכנסת על מנת לאכול כזית מזונות או פת בביתו) אפילו בדיעבד לא יצא (שו"ע שם שדוקא מאיגרא לביתא ומשנ"ב ס"ק ח').

דף מקורות

שש"כ ח"ב נד יב

קידוש בבית החולים? המקדש בבית חולים לצורך החולים והוא נמצא בפרוזדור והחולים בחדרים יוצאים הם בקידוש שלו ויקפידו לשמוע ממנו כל מלה מברכות הקידוש ויאכלו במקומם כדין קידוש במקום סעודה. ואם החולים יוצאים מחדרם לפרוזדור לשמוע את המקדש, לכתחילה יאכלו מעט במקום שיוצאים ידי קידוש.

הגדרת הסעודה

טור או"ח שבת סימן רעג

כתבו הגאונים הא דאמרינן אין קידוש אלא במקום סעודה אין צריך שיגמור שם כל סעודתו אלא אפילו אכל דבר מועט או שתי כוס יין שחייב עליו ברכה יצא ידי קידוש וגומר סעודתו במקום אחר ודוקא שאכל לחם או שתי יין אבל אכל פירות לא

תוספות פסחים דף קא א

טעימו מידי - נראה דהיינו טעימת לחם כדאמרינן בפ"ג דשבועות (דף כב:): כדאמרי אינשי ניטעום מידי ואזלי ואכלי ושתו ואם מועיל מיני תרגימא להשלים ג' סעודות שבת כמו בסוכה היינו דוקא בסעודה שלישית אבל לא בסעודת ערבית ושחרית שהם עיקר כבוד שבת.

בית יוסף סימן רעג

איכא למימר דלא כתבו כן משום דבשתיית כוס לא ליפקו ידי קידוש אלא משום דלא נפקי ידי סעודה אלא בפת וכדמשמע מסוף לשונם אבל אפשר דמודו לדברי גאונים הללו דלענין קידוש במקום סעודה שפיר מיקרי מקום סעודה במקום ששונה כוס יין שחייב עליו ברכה:

ומה שכתוב בהגהות (מיימוניות) פרק כ"ט ז"ל ואתם בני אדם שעושים קידוש לאלמנות בביתם וחוזרין לאכול בביתם, האלמנות יוצאות והם אינם יוצאים לכך נהגו לשתות בבית האלמנות עכ"ל צריך לומר דמיירי בשאין להם יין בביתם ולפי שמצוה מדברי סופרים לקדש על היין שותים כוס יין בבית האלמנות כי היכי דיהא שם מקום סעודה וכדברי הגאונים שכתב רבינו בסמוך שאם שתי כוס יין שחייב עליו ברכה יצא ידי קידוש וגומר סעודתו במקום אחר,

ב"ח

כתבו הגאונים הא דאמרינן וכו' או שתי כוס יין שחייב עליו ברכה. פירוש שתי רביעית יין שחייב עליו ברכה אחרונה דהשתא הוה ליה שפיר קידוש במקום סעודה, והא דקאמר לעיל בסמוך יכול אדם לקדש לאחרים וכו' וצריך ליזהר שלא יטעום עמהם וכו' היינו דוקא טעימה כמלוא לוגמיו שהוא פחות מרביעית כמ"ש בסימן רע"א דטעימה זו כיון שאם לא שתי יותר לא היה חייב לברך אחריה ברכה אחרונה לא מיקריא סעודה... אבל אם שותה רביעית שפיר דמי דהוה ליה קידוש במקום סעודה. אי נמי וכן הוא העיקר הגאונים לא אמרו אלא דמלבד מה ששתה מכוס של קידוש כמלוא לוגמיו צריך עוד לשתות רביעית דהוה ליה קידוש במקום סעודה וכבר כתבתי זה בסימן רס"ט סעיף ב' עיין שם:

דף מקורות

ט"ז ס"ק ד

קשה א"כ כל קידוש לא יצטרך להיות במקום סעודה דהא צריך לשתות מלא לוגמיו וע"כ נראה דה"ק אחר שטעם כוס של קידוש כשיעור שותה פעם שנית כשיעור שחייב עליו ברכה אחרונה דומיא דאכל דבר מועט דנקט.

מגן אברהם ס"ק ח

שחייב עליו ברכה. פי' ששתה רביעית שחייב ברכה אחרונה וכ"מ בפסחים דף ק"א שכתבו התוס' בד"ה ור"י ששתו בב"ה ואפ"ה לא יצאו ידי קידוש:

ריא"ז מובא בשלט"ג

אם היה רוצה לוכל מיני מגדים בבית אחד ועוד היה רוצה לאכל עיקר סעודתו בבית אחר, מקדש במקום שאוכל סעודה הראשונה ואין צריך לקדש במקום סעודה השנייה לפי שכל סעודת השבת חשובה היא ואפי' סעודת עראי סעודת קבע היא נחשבת בשבת, ויצא בקידוש הראשון. ועל הסעודה השניה מברך בורא פרי הגפן ואחר כך אוכל סעודתו כדרך שעושה בסעודת היום כמבואר בקונטרס הראייות.

מגן אברהם סימן רעג ס"ק יא

בש"ג כתב דאף בפירות דיו דכל סעודת שבת נחשבת קבע ע"ש ודעת הטור והש"ע עיקר... ושכר אף על גב דהוי חמר מדינה לא יצא בו במקום סעודה דלא סעיד כמו יין:

משנה ברורה סימן ס"ק כה

או שתה יין - ועיין בחדושי הגרע"א ובתו"ש שהוכיחו דלכמה ראשונים אינו יוצא ידי קידוש במקום סעודה ע"י כוס יין וע"כ נראה שאין להקל בזה אלא במקום הדחק:

מג"א

מ"מ נ"ל דבאוכל מיני תרגימ' מה' מינים יצא דהא עכ"פ חשיבי טפי לסעודת שבת מיין וכמ"ש ססי' רצ"ג.

ברכי יוסף ס"ק ו

אבל אכל פירות וכו'. משמע הא פת כסניו יצא קדוש במקום סעודה. וכן פשט המנהג ברוב המקומות ביום שבת דמקדשין ואוכלין מעט כסניו ומברכין מעין שלש ואחר זמן סועדין. וכ"כ האחרונים דכסניו שפיר דמי.

משנ"ב ס"ק כה

וכ"ש אם אכל מיני תרגימא מה' מינים דיצא דהם חשיבי טפי לסעודת שבת מיין אבל שכר.